

«Оборотні засоби підприємства»

Рекомендації для проведення семінарських занять

Мета заняття: закріпити теоретичні знання та розвинути практичні навички оцінювання розрахунку оптимальної величини запасів сировини, показників ефективного використання оборотних коштів та оборотних фондів підприємства.

План семінарського заняття:

1. Роль оборотного капіталу в діяльності підприємства, його склад і структура.
2. Джерела формування оборотного капіталу.
3. Нормування оборотних коштів.
4. Оптимізація виробничих запасів.
5. Показники використання оборотного капіталу.
6. Вплив прискорення оборотності оборотного капіталу на ефективність діяльності підприємства.

Теоретичні відомості

Оборотний капітал - фінансові ресурси, вкладені в об'єкти, що використовуються підприємством протягом одного виробничого циклу або протягом відносно короткого календарного періоду (як правило, не більше одного року). Оборотний капітал, що вкладається у виробництво і реалізацію продукції, повністю споживається та відтворюється після завершення виробничого циклу через реалізацію виробленої продукції.

Речовим змістом оборотних фондів є предмети праці, які в процесі виробництва перетворюються на готову продукцію.

Оборотні засоби обслуговують сферу виробництва та сферу обігу і поділяються відповідно на оборотні фонди й фонди обігу.

Оборотні фонди - ресурси підприємства, частина яких - *матеріальна* - входить до складу вироблюваної продукції, а друга - *грошова* - допомагає

виконувати виробничий процес. Оборотні фонди споживаються в одному виробничому циклі, змінюючи при цьому свою натуральну форму.

В умовах ринкових відносин важливість нормування оборотних засобів зростає, бо в кінцевому підсумку від цього залежить платоспроможність і фінансовий стан підприємства. **Нормуванням оборотних засобів** називають економічно обґрунтований розрахунок мінімальної потреби у фінансових ресурсах, необхідних підприємству для забезпечення його нормального функціонування. Основним методом нормування оборотних засобів є метод прямого розрахунку за кожним нормованим елементом.

Норми витрат матеріальних ресурсів - максимально допустимі розрахункові величини витрат ресурсу (сировини, матеріалів, палива тощо), які мають бути спожиті для виробництва одиниці продукції.

Нормативи витрат - поелементні складові норми, що визначають витрати тих чи інших матеріальних ресурсів, віднесених на фізичну одиницю виміру (на одиницю потужності, погонний метр, тонну тощо).

Загальний норматив оборотних засобів складається з таких нормативів:

$$H_{\text{заг}} = H_{\text{в.з}} + H_{\text{н.в}} + H_{\text{в.м.п}} + H_{\text{г.п}}, \quad (2.20)$$

де $H_{\text{в.з}}$, $H_{\text{н.в}}$, $H_{\text{в.м.п}}$, $H_{\text{г.п}}$ - нормативи відповідно виробничих запасів, незавершеного виробництва, витрат майбутніх періодів та готової продукції.

Норматив оборотних засобів у виробничих запасах визначається у натуральному і вартісному вираженні та може бути обчислений за такими формулами:

- у натуральному вираженні: $H_{\text{о.з}}^{\text{в.з}} = DN$ (2.21)

- у вартісному вираженні: $H_{\text{о.з}}^{\text{в.з}} = DNЦ$ (2.22)

де D - денна потреба у певному виді матеріальних ресурсів;

N - норма запасу у днях;

$Ц$ - ціна одиниці матеріального ресурсу.

Денну потребу в матеріальних ресурсах визначають діленням загальнорічної потреби на кількість днів у році:

$$D = M_{\text{заг}} / 365 \quad (2.23)$$

Для визначення норми запасу у днях використовують таку формулу:

$$N = N_{\text{ном}} + N_{\text{тр}} + N_{\text{підг}} + N_{\text{страх.}} \quad (2.24)$$

Норматив запасу в днях включає:

Поточний запас $N_{\text{ном}}$ - кількість днів, яка дорівнює інтервалу між двома суміжними поставками матеріального ресурсу постачальником. На практиці

постачальників буває більше одного, у цьому разі обчислюють середньозважений інтервал поставок. Середня величина поточного запасу визначається як половина $N_{\text{пот.}}$.

Підготовчий запас $N_{\text{підг}}$ - кількість днів, що витрачаються на підготовку матеріальних ресурсів до використання у виробничому процесі (комплектація, приймання, лабораторний аналіз, доставка матеріалів зі складу, бази тощо).

Норма підготовчого запасу $N_{\text{підг}}$ утворюється тоді, коли потрібна попередня підготовка матеріалів до їх використання у виробничому процесі: комплектація партій, сортування, приймання, лабораторний аналіз тощо. Якщо час на підготовку матеріалів є меншим за величину поточного запасу, то його, як правило, не враховують ($N_{\text{підг}} = 0$), а якщо він перевищує величину поточного запасу, то враховують величину цього перевищення:

$$N_{\text{підг}} = (\text{час на підготовку}) - N_{\text{пот.}} \quad (2.25)$$

Транспортний запас $N_{\text{тр}}$ - кількість днів, що витрачаються на транспортування матеріальних ресурсів до території підприємства урахуванням часу на вантажно-розвантажувальні роботи.

Страховий запас $N_{\text{страх}}$ - складають на випадок зриву поставок, його рекомендована норма дорівнює половині поточного запасу.

Часткові нормативи визначаються:

$$H_{\text{поточн}} = D \times T_{\text{пост.}}, \text{ од., грн.}; \quad (2.26)$$

$$H_{\text{сер.поточ}} = D \times T_{\text{пост.}} / 2, \text{ од., грн.}; \quad (2.27)$$

$$H_{\text{стр}} = D \times T_{\text{зрив.пост.}}, \text{ од., грн.}; \quad (2.28)$$

$$H_{\text{макс}} = H_{\text{тр}} + H_{\text{підг}} + H_{\text{техн}} + H_{\text{поточ}} + H_{\text{стр.}}, \text{ од., грн.}; \quad (2.29)$$

$$H_{\text{мін}} = H_{\text{тр}} + H_{\text{підг}} + H_{\text{техн}} + H_{\text{стр.}}, \text{ од., грн.} \quad (2.30)$$

Кожен із цих часткових нормативів визначається як добуток денної потреби в ресурсах на їх запас у днях.

Норматив оборотних засобів у незавершеному виробництві - кошти, яких має бути достатньо для створення перехідних запасів у цехах основного та допоміжного виробництва для забезпечення ритмічної роботи і рівномірного здавання готової продукції на склади підприємства.

Цей показник обчислюється за формулою:

$$H_{\text{н.в}} = pST_{\text{ц}}K_{\text{н.в}}, \quad (2.31)$$

де p - середньодобовий випуск продукції в натуральному вираженні;

S - виробнича собівартість одиниці продукції;

$T_{\text{ц}}$ - тривалість виробничого циклу (у днях);

$K_{\text{нв}}$ - коефіцієнт наростаючих витрат.

Коефіцієнт наростаючих витрат можна розрахувати за формулою:

$$K_{н.в} = ПВ + \frac{1-ПВ}{2}, \text{ або } K_{н.в} = \frac{a+0,5b}{a+b}, \quad (2.32)$$

де, а - одноразові витрати на початку виробничого циклу;

б - решта витрат, які додаються, щоб завершити виготовлення виробу;

ПВ - питома вага (частка) матеріальних витрат першого дня виробничого циклу у собівартості продукції.

Нормування оборотних засобів у витратах майбутніх періодів. Цей норматив встановлюється у грошовому вираженні як залишок не списаних на собівартість витрат на кінець року:

$$H_{в.м.п} = B_{поч} + B_{пл} - B_{с/сть}, \quad (2.33)$$

де $B_{поч}$ - витрати майбутніх періодів на початок року;

$B_{пл}$ - витрати майбутніх періодів, які плануються в цьому році;

$B_{с/сть}$ - витрати майбутніх періодів, які підлягають перенесенню на собівартість у цьому році.

Нормування оборотних засобів у запасах готової продукції. Запаси готової продукції на складах підприємства повинні створюватися у такій кількості, щоб була можливість забезпечити її своєчасне відвантаження для реалізації споживачам партіями, комплектно і в повному асортименті. Для кожного виду готової продукції визначаються норми запасу в днях, виходячи з часу, потрібного на таке:

- комплектування і накопичення продукції до розміру партії;
- підготовку продукції до відвантаження;
- транспортування продукції за межі підприємства;
- підготовку і відправлення платіжних документів.

Після визначення нормативів у днях для кожного виду готової продукції розраховується середньозважений норматив N у днях загалом по підприємству. У цьому разі норматив оборотних засобів у запасах готової продукції визначається:

$$H_{з.п} = qN, \quad (2.34)$$

де q - собівартість одноденного обсягу випуску готової продукції.

Показники використання матеріальних ресурсів на підприємстві

Матеріаломісткість відображає вартість усіх матеріальних ресурсів, що були витрачені на один виріб або на 1 грн виробленої продукції:

$$M = Sm.v / V \text{ або } M = Sm.v / Q, \quad (2.35)$$

де $Sm.v$ - вартість матеріальних витрат на 1 виріб;

V, Q - обсяг виробленої продукції відповідно у натуральному і вартісному вираженні.

Коефіцієнт використання матеріалів характеризує частку корисних витрат у загальній величині матеріальних ресурсів:

$$k_{вик} = P_ч / P_{заг}, \quad (2.36)$$

де $P_ч$ - чиста вага готового виробу;

$P_{заг}$ - загальна вага використаних матеріальних ресурсів.

Коефіцієнт виходу готової продукції з одиниці перероблюваної сировини застосовується у переробних галузях і обчислюється як відношення чистої ваги готового виробу до фактичних витрат матеріалів.

Показники використання оборотних засобів на підприємстві.
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів визначає кількість оборотів, яку можуть здійснити оборотні засоби за певний розрахунковий період часу (найчастіше рік), і характеризує кількість виробленої продукції, яка припадає на 1 грн вартості оборотних засобів. Цей показник обчислюється за формулою:

$$K_{об} = Q / C_{о.з.сер}, \quad (2.37)$$

де Q - обсяг виробленої продукції за рік;

$C_{о.з.сер}$ - середньорічна вартість оборотних засобів.

Коефіцієнт завантаження (фондомісткість) - величина, обернена до коефіцієнта оборотності. Вона показує, яка сума оборотних засобів припадає на одну грошову одиницю реалізованої продукції:

$$K_{зав} = C_{о.з.сер} / Q. \quad (2.38)$$

Період (тривалість) одного обороту оборотних засобів показує, скільки днів триває один оборот оборотних засобів:

$$T_{об} = T_{рік} / K_{об}, \quad (2.39)$$

де $T_{рік}$ - кількість календарних днів у розрахунковому періоді

Питання для самостійного вивчення:

1. Охарактеризуйте структуру оборотних фондів.
2. Фактори, що впливають на структуру оборотних фондів.

3. Відмінність та єдність оборотних фондів та фондів обігу.
4. Елементи оборотних коштів підприємства.
5. Показники оцінки оборотних коштів підприємства.
6. Проблеми ефективності використання оборотних коштів підприємства.
7. Нормування оборотних коштів підприємства.
8. Методи нормування оборотних коштів підприємства.

Тести рефератів:

1. Сучасні проблеми амортизаційної політики держави та підприємств різних форм власності.
2. Напрямки інтенсифікації відтворення та шляхи кращого використання оборотних фондів підприємства за нормальних умов господарювання.
3. Показники та шляхи підвищення ефективності використання оборотних фондів.
4. Проблеми та шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів на підприємствах.
5. Шляхи прискорення оборотності оборотних засобів на всіх стадіях кругообігу.

Тестові завдання:

1. До оборотних фондів належать:

- а) сировина, кошти, товари, готова продукція;
- б) сировина, основні матеріали, паливо, тара, витрати майбутніх періодів;
- в) готова продукція, кошти в розрахунках, незавершене виробництво;
- г) паливо, тара, готова продукція, витрати майбутніх періодів, кошти.

2. Фонди обігу – кошти підприємства, призначені для формування оборотних фондів і оборотних коштів:

- а) правильно;
- б) вірно, оскільки оборотні кошти утворюють оборотні фонди та фонди обігу;
- в) невірно, оскільки оборотні фонди утворюють оборотні кошти та фонди обігу;
- г) неправильно, тому що фонди обігу – це сировина, матеріали та кошти.

3. До нормованих оборотних коштів відносять:

- а) виробничі запаси і кошти;
- б) незавершене виробництво і витрати майбутніх періодів;
- в) готову продукцію і кошти;
- г) кошти та незавершене виробництво.

4. До складу оборотних коштів підприємства входять...

- а) запаси матеріалів, запасних частин, палива, готової продукції на складі;
- б) оборотні фонди й фонди обігу;
- в) незавершене виробництво, готова продукція на складі;
- г) устаткування цехів, готова продукція на складі.

5. Яка частина оборотних коштів обслуговує сферу обігу?

- а) готова продукція, що відвантажена;
- б) сировина і основні матеріали;
- в) тара і запасні частини;
- г) незавершене виробництво.

6. Яка частина оборотних фондів найбільш повно характеризує виробничі запаси?

- а) сировина, матеріали, напівфабрикати покупні, паливо, запчастини;
- б) незавершене виробництво, сировина, матеріали;
- в) напівфабрикати власного виготовлення і покупні напівфабрикати;
- г) витрати майбутніх періодів і швидкоспрацьовані предмети.

7. Чим відрізняються оборотні засоби від оборотних фондів?

- а) виробничими запасами;
- б) витратами майбутніх періодів;
- в) грошовим виразом;
- г) фондами обігу;
- д) незавершеним виробництвом.

8. Що таке норматив власних оборотних коштів?

- а) мінімальна сума коштів, що забезпечує підприємницьку діяльність;
- б) поточний запас оборотних коштів;
- в) мінімальна потреба у власних оборотних коштах, необхідних для нормальної роботи підприємства;
- г) сукупність оборотних засобів і фондів обігу.

9. Що означає нормування оборотних коштів?

- а) забезпечення стійкого фінансового стану підприємства;
- б) встановлення розмірів власних оборотних засобів, які необхідні підприємству для нормальної роботи;
- в) збільшення або зменшення оборотних коштів;
- г) контроль правильності використання оборотних засобів.

10. Які з нижченаведених елементів оборотних коштів підприємства не нормуються?

- а) видатки майбутніх періодів;
- б) залишки готової продукції на складі;
- в) грошові кошти на розрахунковому рахунку;
- г) незавершене виробництво.

11. До нормованих оборотних коштів відносяться...

- а) залишки готової продукції на складі;
- б) грошові кошти на розрахунковому рахунку;

- в) дебіторська заборгованість;
- г) відвантажена покупцеві продукція.

12. Показник, що характеризує добуток одnodенної потреби матеріальних цінностей до норми запасу, називається...

- а) нормативом оборотних коштів;
- б) нормою оборотних коштів;
- в) коефіцієнтом оборотності;
- г) правильна відповідь відсутня.

13. Метод розрахунку оборотних коштів, який передбачає ретельний аналіз наявних товарно-матеріальних цінностей з подальшим корегуванням фактичних запасів і вилученням з них надлишкових, називається...

- а) аналітичним методом;
- б) коефіцієнтним методом;
- в) методом прямого розрахунку;
- г) правильна відповідь відсутня

14. Метод розрахунку оборотних коштів, який передбачає науково обґрунтований розрахунок нормативів за кожним нормованим елементом оборотних коштів, називається...

- а) аналітичним методом;
- б) коефіцієнтним методом;
- в) методом прямого розрахунку;
- г) правильна відповідь відсутня.

15. Розмір якого запасу визначається в межах середнього інтервалу між поставками ?

- а) транспортного запасу;
- б) підготовчого запасу;
- в) поточного запасу;
- г) резервного запасу.

Рекомендації для проведення практичних занять

Практичні завдання:

Приклад 1. Норматив оборотних коштів по підприємству на початок планового року склав 2,5 млн.грн, у тому числі виробничий – 2,0 млн.грн., невиробничий – 0,5 млн.грн. Зростання виробничої програми на плановий рік передбачено у розмірі 10% порівняно з минулим роком. У плановому році в результаті реалізації заходів щодо поліпшення використання оборотних коштів передбачається прискорення їх оборотності у розмірі 2%. Визначити суму вилучених оборотних коштів.

Розв'язання:

1. Визначаємо виробничий норматив оборотних коштів на плановий рік:

$$H_{об.к.в} = (2 * 110) / 100 = 2,2 \text{ млн.грн.}$$

2. Визначаємо невиробничий норматив оборотних коштів на плановий рік:

$$H_{об.к.нв.} = (0,5 * 105) / 100 = 0,525 \text{ млн.грн.}$$

3. Загальний норматив на плановий рік складе:

$$H_{об.к.} = 2,2 + 0,525 = 2,725 \text{ млн.грн.}$$

4. У зв'язку з прискоренням оборотності оборотних коштів у плановому році на 2% визначаємо очікувану суму вилучення з обороту оборотних коштів:

$$H_{об.вив.} = (2725 * 2\%) / 100 = 54,5 \text{ тис.грн.}$$

Відповідь. Таким чином, сума вилучених оборотних коштів на плановий рік з урахуванням прискорення їх оборотності складе 54,5 тис.грн.

Приклад 2. Визначити розмір вивільнення (або залучення) оборотних коштів на основі даних, наведених у табл. Кількість днів роботи підприємства - 250.

Таблиця

Дані для розрахунків

Показник	План	Факт
Обсяг господарської діяльності, тис. грн	2500	2530
Середньорічні залишки оборотних коштів, тис. грн	750	890

Розв'язання:

1. Визначимо оборотність оборотних коштів у днях за формулою:

$$T_{об} = \frac{C_3 \cdot D}{B_p} = C_3 \cdot \frac{B_p}{D},$$

де C_3 – середньорічні залишки оборотних коштів за досліджуваний період, грн.;
 D – кількість днів у періоді, діб (наприклад, якщо розрахунок здійснюється за рік, цей показник дорівнює 360, якщо за півроку – 180 тощо);
 B_p – виручка від реалізації продукції (робіт, послуг) за досліджуваний період, грн.

1. Оборотність оборотних коштів за планом:

$$T_{об.пл} = 750 * 250 / 2500 = 75 \text{ дн.}$$

2. Оборотність оборотних коштів фактично:

$$T_{об.зв} = 890 * 250 / 2530 = 88 \text{ дн.}$$

3. Обсяг додатково залучених коштів дорівнюватиме:

$$\Delta ОБК = \frac{B_{р.зв}}{D} \cdot (T_{баз} - T_{зв}),$$

де $B_{р.зв}$ – виручка від реалізації продукції (робіт, послуг) за звітний період, грн.;
 D – кількість днів у періоді, діб;
 $T_{баз}$, $T_{зв}$ – середня тривалість одного обороту оборотних коштів відповідно у базовому і звітному роках, діб.

$$\Delta ОБК = 2530 / 250 * (75 - 88) = -131,56 \text{ тис.грн}$$

Відповідь. Вивільнення оборотних коштів підприємства складе 131,56 тис.грн.

Приклад 3. У першому кварталі підприємство реалізувало продукції на 400 млн грн, середньоквартальні залишки оборотних коштів склали 48 млн грн. У другому кварталі обсяг реалізації продукції збільшився на 15 %, а період одного обороту оборотних коштів був скорочений на два дні.

Визначити:

- а) коефіцієнт оборотності оборотних коштів і період одного обороту в днях у першому кварталі;
- б) коефіцієнт оборотності оборотних коштів і їхню абсолютну величину в другому кварталі;
- в) вивільнення оборотних коштів у результаті скорочення тривалості одного обороту оборотних коштів.

Розв'язання:

1. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів у 1 кварталі ($K_{об1}$) визначимо за формулою:

$$K_{об.} = \frac{B_p}{C_3},$$

$$K_{об1} = 400 / 48 = 8,33 \text{ об.}$$

2. Період одного обороту в 1 кварталі розрахуємо за формулою:

$$T_{об1} = 90 / 8,33 = 10,8 \text{ дн.}$$

3. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів у 2 кварталі ($K_{об2}$) складатиме:

$$K_{об2} = 90 / 10,8 - 2 = 10,23 \text{ об.}$$

4. Обсяг реалізації продукції у другому кварталі:

$$РП_2 = 400 * 1,15 = 460 \text{ млн грн.}$$

5. Потреба в оборотних коштах у 2 кварталі:

$$Ок = 460 / 10,23 = 44,97 \text{ млн.грн.}$$

6. Вивільнення оборотних коштів у результаті скорочення періоду одного обороту знайдемо за формулою (83):

$$\Delta \text{ ОбК} = 460/90 * (8,33-10,23) = -9,71 \text{ млн.грн.}$$

Відповідь. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів у першому кварталі складає 8,33 об., період одного обороту – 10,8 дн.; коефіцієнт оборотності оборотних коштів у другому кварталі підвищився і дорівнює 10,23 об., потреба в оборотних коштах склала 44,97 млн.грн.; вивільнення оборотних коштів в результаті скорочення оборотності склало 9,71 млн.грн.

Приклад 4. Визначити норматив виробничих запасів (сировини і матеріалів) у натуральному й вартісному вираженні, коли відомо, що згідно з виробничою програмою підприємства споживання сировини і матеріалів 2880 т. за рік, ціна 1 т – 7 тис. грн. Сировина і матеріали доставляються на підприємство кожні 24 дні,

тривалість транспортування – 3 дні, підготовчий запас – 2 дні, страховий запас – половина поточного запасу, у днях.

Розв'язання:

1. Розрахуємо норму запасів у днях:

$$З_{дн} = З_{тр} + З_{підг} + З_{поточн} + З_{стр},$$

де $З_{тр}$ – транспортний запас, у днях;

$З_{підг}$ – підготовчий запас, у днях;

$З_{поточн}$ – поточний запас, у днях;

$З_{стр}$ – страховий запас, в днях.

$$З_{поточн} = 0,5 * И,$$

де $И$ – середньо звішений інтервал між двома суміжними поставками;

$$З_{поточн} = 0,5 * 24 \text{ дні} = 12 \text{ днів},$$

$$З_{дн} = 3 + 2 + 12 + 6 = 23 \text{ дні}.$$

2. Визначимо денне споживання матеріалів за формулою:

$$Д \frac{M_{заг}}{360}, \text{ натур.од. або грн.}$$

де $M_{заг}$ – загальна річна потреба в даному виді ресурсів, натур. од., грн.

$$Д = \frac{2880}{360} = 8 \text{ т} \quad \text{або} \quad Д = 8 * 7000 = 56000 \text{ грн.}$$

3. Норматив виробничих запасів визначаємо за формулою:

$$Нз = Д * З_{дн},$$

де $Д$ – денне споживання матеріалів;

$З_{дн}$ – норма запасів у днях;

3.1. Отже, норматив виробничих запасів у натуральних вираженні:

$$Нз = 8 * 23 = 184 \text{ т},$$

3.2. норматив виробничих запасів у вартісному вираженні:

$$Нз = 56\,000 * 23 = 1\,288\,000 \text{ грн.}$$

Відповідь. Норматив виробничих запасів підприємства дорівнює 184 т. або 1288000 грн.

Приклад 5. Визначте додатковий обсяг випуску продукції в планованому році, якщо середній розмір оборотних коштів зросте на 5%, а число оборотів збільшиться на два. Вихідні дані: випуск продукції в базисному році - 30 тис. грн; середній розмір оборотних коштів у базисному році - 10 тис. грн.

Розв'язання:

1. Коефіцієнт оборотності в базисному році дорівнює:

$$K_{об(о)} = 30 / 10 = 3 \text{ обороти.}$$

2. Число оборотів в плановому році складатиме:

$$K_{об(і)} = 3 + 2 = 5 \text{ оборотів}$$

3. Середній розмір оборотних коштів у планованому році зросте на 5 % та складатиме:

$$O_{c(i)} = 10 * 1,05 = 10,5 \text{ тис. грн.}$$

4. Випуск продукції в планованому році визначимо виходячи з формули розрахунку коефіцієнту оборотності як добуток коефіцієнту оборотності оборотних коштів та середнього розміру оборотних коштів у плановому році:

$$РП1 = 5 * 10,5 = 52,5 \text{ тис. грн.}$$

5. Тоді додатковий обсяг випуску продукції в плановому році складатиме:

$$\Delta \text{ РП} = 52,5 - 30 = 22,5 \text{ тис. грн.}$$

Δ

Відповідь. Додатковий обсяг продукції в плановому році складе 22,5 тис.грн

Приклад 6. Передбачається протягом III кварталу планового року відпустити у виробництво 400 т матеріалів. Прогнозні дані про рух матеріалів на складі підприємства та їх ціни наведено у табл.

Визначити собівартість матеріалів, відпущених у виробництво протягом кварталу, із застосуванням одного з наведених методів оцінювання вибуття запасів:

а) середньозваженої вартості;

б) «перший-перший» (*FIFO*);

в) «останній-перший» (*LIFO*).

Розрахувати вартість залишків матеріалів на складі за кожним з названих методів.

Таблиця

Рух матеріалів на складі та їх ціни

Рух матеріалів	Кількість матеріалів, <i>т</i>	Ціна, грн.
Залишок на початок періоду	70	30
Придбано: 17.07.	150	31
13.08.	200	29
20.09.	50	33

Відповідь:

1. $C_a = 12\,085$, $C_{\bar{6}} = 11\,970$, $C_b = 12\,100$ (грн.);

3. $C_{за} = 2115$, $C_{зб} = 2230$, $C_{зв} = 2100$ (грн.)

Приклад 7. Залишок тканини на складі підприємства на початок періоду оцінюється сумою в 5 тис. грн., залишок на кінець періоду – 100 м, ціна останньої закупки – 10 грн., надійшло за період тканини на 3500 грн. Необхідно визначити вартість витрачених матеріалів (тканини) за період за допомогою методу *FIFO*.

Розв’язання:

Оцінка запасів за методом *FIFO* передбачає, що запаси використовуються у тій послідовності, в якій вони надходили на підприємство. Тобто запаси, які першими відпускаються у виробництво, оцінюються за собівартістю перших за часом надходжень. При цьому вартість залишку запасів на кінець звітного періоду визначається за собівартістю останніх за часом надходження запасів.

тобто:

Залишок на початок періоду – 5000 грн.
Надійшло за період - 3500 грн.
Усього запасів -8500 грн.
Запаси наприкінці періоду – 10 м по 10 грн. = 1000 грн.
Відпущено у виробництво за період – $8500 - 1000 = 7500$ грн.
Вартість витрачених матеріалів склала 7,5 тис. грн.

Приклад 8. Залишок матеріалів на складі підприємства на початок періоду оцінюється на суму 25 тис. грн., залишок на кінець періоду – 20 т, ціна першої закупки – 80 грн., надійшло за період матеріалів на 10 тис. грн. Необхідно визначити вартість витрачених матеріалів за період за допомогою методу LIFO.

Розв’язання:

Оцінка запасів за методом LIFO передбачає, що запаси використовуються у послідовності, яка протилежна їх надходженню на підприємство. Тобто, запаси, які першими надходять у виробництво, оцінюються за собівартістю останніх за часом надходжень. При цьому вартість залишку запасів на кінець звітного місяця визначається за собівартістю перших за часом одержання запасів.

таким чином:

Залишок на початок періоду – 25000 грн.
Надійшло за період –10000 грн.
Запаси наприкінці періоду – 35000 грн.
Залишок наприкінці періоду –20 т по 80 грн. = 1600 грн.
Відпущено у виробництво за період – $3500 - 1600 = 33400$ грн.
Вартість витрачених матеріалів за період склала 33,4 тис. грн.

Завдання для самостійного виконання:

Задача 1. Визначити норматив виробничих запасів (сировини і матеріалів) у натуральному й вартісному вираженні, коли відомо, що згідно з виробничою програмою підприємства споживання сировини і матеріалів 2880 т. за рік, ціна 1 т – 7 тис. грн. Сировина і матеріали доставляються на підприємство кожні 24 дні, тривалість транспортування – 3 дні, підготовчий запас – 2 дні, страховий запас – половина поточного запасу, у днях.

Задача 2. Обчислити норматив оборотних засобів у незавершеному виробництві, якщо протягом року буде виготовлено 1050 виробів, собівартість кожного з яких 193 грн. Тривалість циклу виготовлення 8 днів, на його початку затрачується 415 грн.

Задача 3. Визначити норматив обігових коштів у незавершеному виробництві, якщо за рік підприємство виготовить 3000 виробів собівартістю 420 грн кожен. Тривалість виробничого циклу з виготовлення виробу становить 10 днів. На початку виробничого циклу на виготовлення кожного виробу витрачається 200 грн. У розрахунковому році 260 робочих днів.

Термінологічний словник:

Виробничі норми – витрати матеріальних, сировинних або паливно-енергетичних ресурсів на одиницю (обсяг) продукції або роботи.

Витрати майбутніх періодів - витрати, що здійснені в звітному періоді, але відносяться на собівартість продукції наступних звітних періодів (витрати на освоєння нової техніки, дослідні та раціоналізаторські роботи тощо).

Готова продукція - продукція, яка пройшла випробування і приймання, повністю укомплектована відповідно до договорів з замовниками та повністю відповідає технічним умовам і вимогам.

Гроші – активи, суспільні засоби платежу, які слугують засобом обігу, одиницею рахунку і засобом накопичення.

Дебіторська заборгованість - сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Довгострокова дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

Залучені кошти – засоби, які не належать підприємству, але тимчасово (до їх повернення) беруть участь у господарському обороті в якості джерела формування оборотних коштів.

Запаси - активи, які: утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Коефіцієнт оборотності оборотних коштів – відношення реалізованої продукції за певний проміжок часу до суми середнього залишку оборотних засобів за цей період.

LIFO: 1) метод бухгалтерського обліку товарно матеріальних цінностей за цінами останньої партії, що надійшла або виготовлена; 2) метод розрахунку процентів з достроковим вилученням частини внеску з банку, що забезпечує вкладнику виграв в процентних сумах, оскільки за цим методом знімаються суми, які надійшли на рахунок останніми.

Максимальний запас- який максимальний розмір запасу матеріальних цінностей, може знаходитися на складі підприємства.

Надлишок оборотних коштів – перевищення обсягу оборотних коштів і товарних запасів підприємства по відношенню до їх необхідного рівня, зумовленого виробничими потребами або нормативами.

Незавершене виробництво - продукція (роботи), які не пройшли всіх стадій, передбачених технологічним процесом, а також вироби, що неуккомплектовані або не пройшли випробування і приймання.

Норма витрат матеріалів – гранично допустима кількість сировини, матеріалів, палива, енергії, яка може бути використана для виробництва одиниці продукції визначеної якості.

Норматив оборотних коштів – мінімальна сума оборотних коштів, необхідних підприємству для створення або підтримки перехідних товарно-матеріальних запасів, які забезпечують безперебійну роботу підприємства.

Нормування - визначення розміру оборотних фондів, необхідного для утворення мінімальних і в той же час достатніх запасів матеріальних цінностей для нормальної діяльності підприємства.

Оборотні активи - грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Оборотність оборотних коштів – рух оборотних коштів, у якому грошові кошти авансуються на утворення виробничих запасів, незавершене виробництво, створення запасів готової продукції, для розрахунків з партнерами і заново повертаються на підприємство в початковій грошовій формі.

Операційний цикл - проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів (еквівалентів грошових коштів) від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг.

Підготовчий запас - запас матеріальних цінностей, який створюється на підприємстві з метою забезпечення безперебійності виробництва в тих випадках, коли певний вид сировини або матеріалів потребує витримки (наприклад, сушіння пиломатеріалів, старіння великого лиття, ферментація тютюну і т.п.).

Поточна дебіторська заборгованість - сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточний запас - запас матеріальних цінностей, призначений для забезпечення безперебійності виробництва в період між двома поставками матеріалів.

Страховий запас - запас матеріальних цінностей, призначений для забезпечення безперебійності виробництва у разі зриву терміну поставки матеріалів або у разі виникнення непередбачуваного підвищеного попиту на продукцію підприємства.

Транспортний запас - запас матеріальних цінностей, який створюється на підприємстві з метою забезпечення безперебійності виробництва на період з дня оплати рахунку постачальника до прибуття вантажу на склад.

FIFO: 1) метод бухгалтерського обліку товарів за ціною першої партії; 2) метод розрахунку відсотків з дострокової частково вилученої плати з банків (суми, внесеної першою на вклад).

Фонди обігу – частина оборотних коштів підприємства, що обслуговують процес обігу (реалізації) продукції і вкладених у готову продукцію на складах підприємства, відвантаженої, але ще не оплачено покупцем продукцію, грошові кошти на розрахунковому рахунку підприємства, грошові кошти в розрахунках, готівка в касі.